

EFOP-3.4.4-16 Operatív Program
A felsőoktatásba való bekerülést elősegítő készségfejlesztő és kommunikációs programok megvalósítása, valamint az MTMI szakok népszerűsítése a felsőoktatásban
Földrajzi-földtudományi alprojekt

13.1. Tanárok továbbképzése képzők képzése rendszerben részfeladat

Web2.0 alapú földrajztanítás szakmódszertani továbbképzés hallgatói segédanyagok 4.

Az online projektpedagógiával kapcsolatos alapfogalmak kislexikona

Összeállította: dr. Makádi Mariann
Budapest, 2019. február

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Alaptanterv

A háromszintű tantervi szabályozás meghatározó szintje, olyan tantervtípus, amely a tankötelezettség időtartamára szól, a minden iskolában, a minden tanuló számára megtanítandó, elsajátítandó tudás alapvető követelményeit tartalmazza. Általában az egyes életkori szakaszokban fejlődésértendő jártasságok, készségek, kompetenciák és minimális teljesítmények megadására szorítkozik.

A mai magyarországi értelmezésben és gyakorlatban az alaptanterv meghatározza az általános képzés keretében zajló nevelő-oktató munka kötelező közös céljait, az alapjául szolgáló, az egyes tartalmi szakaszokban érvényesítendő fejlesztési feladatokat, a közvetítendő műveltség fő területeit (a műveltségi területeket és a kiemelt fejlesztési feladatokat). Kiindulópontul szolgál a kerettantervek, a helyi tantervek, a vizsgakövetelmények készítői és alkalmazói számára.

Általános fejlesztési követelmények

A Nemzeti alaptantervben használt fogalom, a műveltségi területek egészére vonatkozó tanulói képességek és tudások szintjét fogalmazza meg általában két kimeneti szinten: a 6. és a 10. évfolyam végén. A Földünk – környezetünk műveltségi terület azonban csak a 10. évfolyam végére határozza meg a képességfejlesztéssel és az ismeretanyagban való tájékozódással kapcsolatos követelményeket.

Általános műveltség

Az emberre, a tudományra, a technikára, a művészetekre, a magatartásra vonatkozó kultúra alapjainak az ember értékeiben, motivációiban, tevékenységében megnyilvánuló rendszere. A kultúra minden lényeges területét felöleli, összhangba rendezi, a mindenki számára lényeges és szükséges, az általános képzés és a szakképzés, a további (ön)művelés közös tartalmi feltételeit foglalja magában. Korszakonként, kultúránként különböző tartalmú, rendszerű, színvonalú. Napjainkban a műveltség nem válogatott ismeretek terjedelmes halmazát jelenti, hanem aktív állapotot, naprakész tájékozottságot, önálló és gyors reagálókészséget. Meghatározóak benne a magyar, az európai és a globális műveltség egymásba épülő elemei. A köznevelés számára értelmezett általános műveltség a kulcskompetenciák és tudások azon rendszere, amelyet a társadalom a középfokú szinten iskolázott állampolgárától elvár.

Animáció

1. Mozgást érzékeltető számítógépes grafikai megoldás, amit állóképek vagy ábrák „kockázásával” idéznek elő. Az oktatásban változások, jelenségek, mozgásfolyamatok bemutatására használják kihasználva azt a helyzetet, hogy általunk leegyszerűsödik és könnyebben értelmezhetővé válik a világ, mert a mozgó rajzi elemek kiemelik belőle a lényeges elemeket, a lényegteleneket pedig elhagyják.
2. Olyan csoportkohéziós eljárás, amely aktivitásra készítet, lehetővé teszi, hogy a csoporttagok egyénenként, de csoportként is értékeljék, fejlesszék, kiteljesítsék önmagukat. Megkönnyíti az egyének, illetve csoportok közötti kölcsönös megértést.

Applikáció/app/alkalmazás

Számítógépes program, ami egy feladat vagy feladatkör végrehajtását szolgálja. A felhasználói alkalmazásokat emberek számára tervezték, konkrét munkák megkönnyítésére szolgáló eszközök (pl. szövegszerkesztő, médiaszerkesztő, táblázatkezelő, tervezői programok), vagy háttérben futó alkalmazások, amelyek az operációs rendszer munkáját segítik vagy annak képességeit bővítik (pl. ütemezett feladatok).

Attitűd

Tartós beállítódás, értékelő viszonyulás valamely tárgyhöz, személyhez vagy gondolathoz. Közvetlenül nem figyelhető meg, csak következtetni lehet rá abból, amit a személy mond, ahogyan viselkedik vagy az érzelmi reakcióiból. Három összetevőből áll: az érzelmi (pozitív vagy negatív viszonyulás), a gondolati (az információk és az azokkal kapcsolatos hiedelmek) és a viselkedéses (a tárggyal kapcsolatos lejárások) összetevőből.

Blended képzés

Olyan kombinált képzési forma, amely offline és online tanulási folyamatszakaszokból áll. A személyes jelenlétet igénylő foglalkozásokon többnyire offline tanulás folyik, a résztvevők a képzővel együtt dolgoznak. Az offline foglalkozások között és/vagy után a hallgatók önálló tanulást igénylő egyéni és kooperatív-kollaboratív feladatokat is végeznek online felületen.

Blog

Internetes napló, rendszeresen újabb bejegyzésekkel bővülő, többnyire ingyenes, szabadon felhasználható weboldal, amelyen különféle (szöveges, képes, videós, linkes) tartalmak helyezhetők el. A többnyire napló jellegű bejegyzések időrendben követik egymást.

Brainstorming/ötletroham

Olyan csoportos technika, amely elősegíti egy ténnyel, tervvel, cselekvéssel kapcsolatos ötletek felszínre hozását, spontán létrejöttét, a kreatív ötletek megőrzését és kiaknázását. A vállalati szférában és a pedagógiai gyakorlatban egyaránt elterjedt az alkalmazása.

Menete:

- a téma, a feladat kiválasztása;
- gyors, röviden és pontosan megfogalmazott ötletek gyűjtése, felírása a táblára;
- rendezés (előnyök, hátrányok mérlegelése, az éltképtelen ötletek letörlése);
- az ötletek rangsorolása és a legjobb kiválasztása.

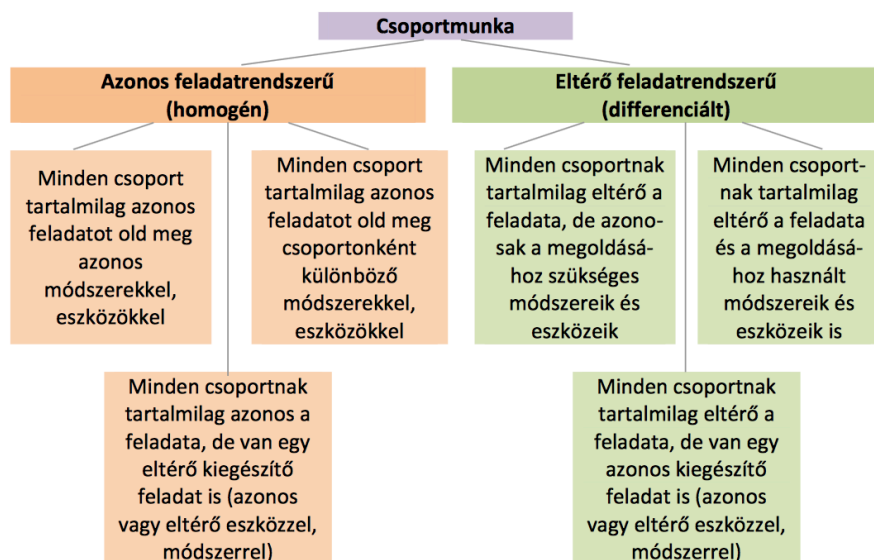
BYOD (bring your own device)

Olyan szemlélet, amely lehetővé teszi, hogy a tanulók saját IKT eszközeikkel tanuljanak, és azok segítségével, bizonyos alkalmazásokon keresztül folyamatosan kapcsolatban legyenek egymással. Okostelefonjaik, tabletjeik, az okosórák és az okoszemüvegek az interneten keresztül hálózatba kapcsolhatóak.

Csoportmunka

Olyan oktatásszervezési mód, amely során a tanulók kiscsoportjai (3-6 fős csoportok) együttműködnek kisebb-nagyobb feladatokon. Lényege, hogy a csoportok tagjai együttműködnek, eszmecserét folytatnak, közösen gondolkodnak, tevékenykednek egy önként vállalt vagy tanáruk által megfogalmazott közös cél megvalósításáért.

Leginkább olyan tananyagrészek feldolgozásakor használjuk, amelyekhez hasonló szerkezetűt a tanulók már korábban feldolgoztak frontális munkával, tehát ismert számukra a feladatmegoldás algoritmusa. Végeztek már az eredményhez vezető gondolkodási műveletekhez hasonlókat, így az új feladat megoldásakor új helyzetben alkalmazhatják korábbi ismereteiket, jártasságaikat, készségeiket.

Diagnosztikus értékelés

1. A helyzetfeltárás eszköze, egy tanítási-tanulási szakasz elején az „induló” tudás megállapítására szolgál.
2. Pedagógusként információszerzés arról, hogy hol tartanak a tanulók a tanulási folyamatban, ami alapján dönthet arról, hogy hogyan kezdje, illetve folytassa a munkát a vizsgált tanulócsoportban. A pedagógusnak szól. Az ilyen jellegű értékelésre nem adható érdemjegy, de a következtetéseket érdemes megosztani a diákokkal, mivel attól az együttműködési hajlandóság növekedése várható.

Didaktikai feladatok (funkciók)

A tanítás-tanulás összefüggő folyamatának egységes lépései. Didaktikai feladatok az oktatás folyamatában:

- figyelemfelkeltés (motiváció);
- a tanulók informálása a célról;
- előismeretek felidézése;
- ismeretszerzés;
- tények, jelenségek, folyamatok, összefüggések sokoldalú elemzése;
- fogalomalkotás, következtetés-absztrakciók;
- rendszerezés és rögzítés;
- alkalmazás;
- ellenőrzés és értékelés.

Digitális írástudás

Képesség az információ keletkezésének és kommunikálásának megértésére.

Digitális műveltség

Olyan horizontális szempont és horizontális cél, amely a köznevelés teljes egészében megjelenik, elősegítve az egyes műveltségi területek speciális céljainak elérését.

Digitális generációk

Az emberek csoportosítása abból a szempontból, hogy milyen infokommunikációs környezetben szocializálódtak. Azon alapszik, hogy ki melyik életkori szakaszában került kapcsolatba a világhálóval, hiszen ettől függően jelentősen eltérően dolgozza fel az információkat és különböző kommunikációs

csatornákat preferál. A csoportosítás életkorkategóriái nem teljesen egységesek, a pedagógiai gyakorlatban leginkább az alábbi felosztás használt:

- veterán (csendes) generáció – a világháborút megélték;
- baby boom generáció – 1945–1964 között születettek;
- X generáció – 1965–1979 között születettek;
- Y generáció – 1980–1994 között születettek;
- Z generáció (digitális bennszülöttek) – 1995–2009 között születettek;
- alfa (új csendes) generáció – 2010 után születettek.

Digitális kompetencia

Az elektronikus média magabiztos és kritikus alkalmazása a munkában, a szabadidőben és a kommunikáció során. A logikus és kritikus gondolkodáshoz, a magas szintű információkezelési készségekhez és a fejlett kommunikációs készségekhez kapcsolódik. Az információs és kommunikációs technológiák alkalmazásával kapcsolatos készségek a legalapvetőbb szinten a multimédiás technológiájú információk keresését, értékelését, tárolását, létrehozását, bemutatását és átadását, valamint az internetes kommunikációt és a hálózatokban való részvétel képességét foglalják magukban.

Digitális történetmesélés (digital storytelling, DST)

Innovatív tanulástámogató módszer, amely az egyénre, az egyéni történetekre fordítja a figyelmet. Segítségével a tanulók megtanulják, hogy a számukra fontos történéseket hogyan lehet mások számára is hozzáférhetővé tenni, továbbadni (elmesélni) fényképek, hang- és filmanyagok, linkek, IKT eszközök felhasználásával.

Dilemma

A döntési képesség fejlesztésére szolgáló drámapedagógiai módszer, amely egyéni döntésen alapszik. Célja, hogy a tanuló az információk, valamint saját előzetes tapasztalatai, logikája és attitűdje alapján élje bele magát egy személy helyébe, és hozzon döntést egy megismert helyzetben. Az empátián túl a racionalitásnak is szerepe van benne, hiszen fel kell mérnie a tanulóknak, hogy milyen döntési helyzet előtt áll, és annak mik a főbb sarokpontjai. Életszerűsége abban áll, hogy a mindennapi szituációk megoldási lehetőségei a legtöbb esetben nem egyértelműek, a szorult helyzetekben nincsenek általában jó vagy általában rossz döntések.

Disputa

A kommunikációs kompetencia fejlesztését szolgáló csoportos drámapedagógiai módszer, amelyben a tanulóknak szigorú társalgási szabályokat kell követniük, miközben már feldolgozott tartalmakkal kapcsolatban érvelnek, fogalmaznak meg értékítéletet. Két csapat vitázik egymással, az egyik egy állítást bizonyít, a másik pedig cáfolja azt. Először a bizonyító csapat tartja meg a vitaindítóját, majd a cáfoló, szigorúan 2-2 percben. Ezután reagálnak egymás álláspontjára a csoportok, és kérdezhetnek egymástól 1-1 percben. Minden hozzászólást más-más csapattag tesz. Végül mindkét csapat vitázó beszédben összefoglalja az álláspontját. Célja, hogy a tanulók megértsék, az állítások csak bizonyítékkal és indoklással együtt állják meg a helyüket.

Dizájn alapú tanulás

Tevékenykedtető módszertani eljárás, melynek módszertani logikája: a tudásszerzés akkor a legeredményesebb, ha a tanulók nem készen ismerik meg a dolgokat (tárgyakat, környezeti elemeket, folyamatokat), hanem egy konkrét dolgot (pl. modelltárgyat vagy infografikát) terveznek és alkotnak meg.

Egy az egyhez pedagógia (one-to-one-learning vagy one-to-one-pedagogy)

Olyan digitális eszközökkel támogatott tanítási-tanulási folyamat, amelyben minden tanulónál (legalább) egy IKT eszköz van, amin keresztül folyamatosan kapcsolatban áll a többiekkel és a tanárral.

Egyéni munka

Tanulásszervezési mód, amely során a tanulók egyedül végeznek feladatmegoldásokat, tevékenységeket a tudás megszerzése vagy valamely képesség kialakulása érdekében.

Egyik alkalmazott megoldása, hogy a tanulók egész órán vagy annak nagy részében (pl. új ismeretek feldolgozásakor, óra végi összefoglaláskor) egyedül dolgoznak, tehát frontális keretben mindenki ugyanazokat a feladatokat oldja meg egymástól függetlenül, a tanár pedig segíti és ellenőrzi a tanulók munkáját, egyéni képességeikhez igazítva kapnak tartalmi vagy módszerbeli iránymutatást. Csak akkor éri el eredeti didaktikai célját, ha az eltérő képességű tanulók különböző feladatokat oldanak meg, egyéni gondolati utakat járnak be, különböző információforrásokat és taneszközöket használnak, és testre szabott tanári segítséget kapnak. Az egyéni munka során a tanár jelöli ki a feladatokat, a feldolgozási szempontokat és biztosítja a szükséges forrásokat a tanulók számára, a feladatmegoldásokat is ő tartja szemmel. A munka végén a tanulók beszámolnak az elvégzett feladatáról.

Ellenőrzés

A tanulási teljesítmény megállapítására vonatkozó információgyűjtés. Az elért teljesítmény egybevetése valamilyen előre meghatározott egységgel.

Életkori szakaszolás

Az iskolarendszer, valamint a tantervek kisebb egységekre bontása a tanulók életkori sajátosságainak figyelembevételével.

A köznevelési rendszerben ma háromféle szakaszolás él egymás mellett:

- A. A hagyományos iskolaszervezési típushoz kötődő életkori szakaszolás: megkülönbözteti az alsó tagozatos (6–10 éves), felső tagozatos (10–14 éves), középiskolás (14–18 éves) életkori szakaszt.
- B. A tanulók pszichológiai és mentális fejlődését veszi alapul. Két nagyszakaszt különböztet meg: a kisgyermek (1–6. évfolyam, 6–12 éves) és a nagyobb gyermek (7–12. évfolyam, 12–18 éves) életkori szakaszt. Mindkét életkori szakaszt tovább tagolja: az oktatás alapszakaszt az 1–4. évfolyamra és az 5–6. évfolyamra, majd a továbbit a 7–8. évfolyamra, a 9–10. évfolyamra és a 11–12. évfolyamosra. A kétéves szakaszolás jól illeszkedik az iskolaszervezési típusokhoz is.
- C. A köznevelési törvény a nevelő és oktató munkát két nagy pedagógiai szakaszokra osztja: az alapfokú és a középfokú szakaszra. Mindkettőt tovább tagolja az alábbiak szerint: 1. alapfokú szakasz: bevezető (1–2. évfolyam), kezdő (3–4. évfolyam), alapozó (5–6. évfolyam), fejlesztő (7–8. évfolyam); 2. középfokú szakasz: általános műveltséget megszilárdító (9–10. (11.) évfolyam) és általános műveltséget elmélyítő, pályaválasztást segítő szakasz (11. (12.)–12. (13.) évfolyam).

Epochális rendszer (tantárgyblokk)

Olyan szervezeti megoldás a közoktatásban, amiben az egyes tantárgyakat egymással szorosan összekapcsolva, többnyire egy-egy periódusban tanulják a tanulók (pl. havonta váltják egymást a természettudományi és a társadalomtudományi tárgyak).

Értékelés

Az ellenőrzés eredményeinek értelmezése és ítéletalkotás arról, hogy ezek mennyiben felelnek meg a kitűzött céloknak. Minősítő funkciót tölt be.

Fajtái: diagnosztikus (helyzetfeltáró), formatív (formáló-alakító-javító) és szummatív (összegző).

Értékelőtábla

Értékelési eszköz, amely az egyes tanulási tevékenységekhez, tanórai vagy beadandó feladatokhoz értékelési kritériumokat és szinteket határoz meg, amikhez súlyokat és pontszámokat rendel. Így az értékelőtábla megfelelő celláiban cizellált visszajelzés készíthető. A tanuló nemcsak jegyet vagy pontszámot lát, hanem részletes kiértékelést kap arról, hogy mely szempontok mentén lehetne még javítani a munkán és mely szempontok alapján volt megfelelő vagy egyenesen kiemelkedő a teljesítménye.

Esettanulmány

1. Társadalomtudományi kutatási módszer, a terepkutatás adatgyűjtési forma egyik alcsoportja, amely során egy már megtörtént jelenséget vizsgálunk, tanulmányozunk. Nem pusztán adatgyűjtés, hanem elméletalkotási tevékenység is.
2. Tanítási-tanulási folyamatban: egy-egy történés, esemény tanulmányozása és az egyedi tényekből következtetések levonása, általánosítások megfogalmazása.

Facilitátor

Csoportos folyamatokat, megbeszéléseket levezető személy, aki nem szól bele a tartalomba, de a megbeszélés eredménye érdekében biztosít egy folyamatot, a résztvevők egyenlőségét és a csoport által alkotott szabályok betartását. A folyamat biztosítása érdekében gondoskodik arról, hogy a téma megbeszélése logikus sorrendben történjen, hívó vagy ösztönző kérdéseket ad.

Fejlesztési feladatok, követelmények

A fejlesztési feladatok meghatározzák a tanulók képességfejlesztésének különböző területeit, amelyek kijelölik, hogy mely kulcskompetenciák fejlesztése kívánatos az iskoláztatás egyes képzési szakaszaiban. Szükségképpen különböző absztrakciós szinten fogalmazódhatnak meg, és a pedagógiai folyamat más-más nézőpontjaira helyezik a hangsúlyt. Gyakran tanulászervezői tevékenység leírásaként, megnevezéseként jelennek meg, más esetben a fejlesztés érdekében elvégzendő tanulói tevékenységet fogalmazzák meg.

Fejlesztő értékelés

1. OECD-definíció szerint: A tanulók fejlődésének és tudásának gyakori, interaktív módon történő értékelése, aminek célja a tanulási célok meghatározása és a tanítás azokhoz igazítása.
2. Preventív pedagógiai eljárás, ami elsődlegesen a hiányosságokat keresi és azok javítását helyezi előtérbe, kiemelt figyelmet fordít a felzárkóztatásra. Célja a tanulási folyamat támogatása. A tanárok és a tanulók információkat gyűjtenek arról, hogy a tanuló hol tart a fejlődésben a célokhoz, az elvárt szinthez, a követelményhez képest. Az értékelés eredményét pedig arra használják fel, hogy az oktatási folyamat szereplői megállapítsák, mi a teendő a továbblépés érdekében. A tanár előre meghatározott és megértett szempontok alapján olyan értékelési alkalmakat is szervez, amelybe bevonja a tanulókat.

Felfedező/felfedezéssel tanulás

Olyan tanulási stratégia, ami lehetővé teszi, hogy a tanulók meglévő tudása és az új helyzet találkozásából valami új, bizonyos értelemben magasabb rendű tudás szülessen. Olyan szituációkra épül, melyekben a tanulók aktív részesei a probléma megoldásának, a tanulási folyamat aktív szereplői: kérdéseket tesznek fel, amelyek megválaszolása érdekében cselekvési tervet készítenek, vizsgálódnak, portfóliót készítenek, kiállítást állítanak össze és értékelik a saját eredményeiket. A tanár a kíváncsiságukra (érdemi érdeklődésükre) alapozva teremti meg a tanulási környezetet: problémahelyzetet teremt, szituációs gyakorlatokat és projekteket szervez, valamint folyamatosan

értékeli és értékelteti a tanulói teljesítményeket. A felfedező tanulás más tevékenységeken alapuló módszerek szintéziséből áll össze, két legfőbb összetevője a problémaalapú és a kutatásalapú tanulás.

Fogalmak

A tantervi követelményrendszer egyik kategóriája, amelyek a tényekben rejlő lényegyet ragadják meg, a tények alapvető jegyeit és azok kapcsolatát összegzik.

Típusai a földrajztanításban:

- egyedi fogalmak: megjelölik a konkrét jelenségek egyedét, egyedülállóságát; egyes jelenségekre vonatkoznak (topográfiai fogalmak, égitestnevek, személynevek stb.);
- halmazképző fogalmak: egy csoportba fogják a hasonló tulajdonságú egyedeket; több egyedi jelenség közös tulajdonságait, jegyeit tükrözik;
- rendszerképző fogalmak: megjelölik a jelenségek felosztásának, csoportosításának alapját.

Fogalmi váltás

Az a folyamat, amikor a tanulók gondolkodásában megjelenik a csak korlátozottan adaptív előzetes tudás mellett annak egy alternatívája, egy másik fogalmi háló, az értelmezéseknek egy új rendszere, amit a tanuló elfogad.

Foglalkozásterv

Egy adott foglalkozásra való közvetlen felkészülés dokumentuma, részletesen kidolgozott forgatókönyve, amely a foglalkozás tudatos, rendszerezett átgondolására irányul.

Összetevői: a foglalkozás célja, anyaga, időkerete és időarányai, valamint a feldolgozásra vonatkozó módszertani elképzelések és ehhez szükséges eszközök, tanulásszervezési formák.

Folyamatok

A tantervi követelményrendszer egyik kategóriája, amely mozgás, az átalakulás, a fejlődés, és az ezekben megnyilvánuló kölcsönhatások ismeretén alapszik.

Formatív értékelés

Formáló-segítő értékelés, aminek célja a segítségnyújtás a tanítási-tanulási folyamat közben. Visszajelzés a tanuló felé arról, hogy teljesítménye mennyire felel meg a követelményeknek, a tanár elvárásainak. Visszajelzés a tanárnak arról, hogy munkája mennyire eredményes; következtetést enged arra, hogy mely tevékenysége korrigálandó vagy hibás.

Forráskritika

1. A történeti források tudományos igényű felhasználásának elengedhetetlen módszere az egyes források forrásértékének megállapítására. A kutató azt próbálja megállapítani, hogy az általa tárgyalt forrásnak mekkora a valóságtartalma, vagyis annak alapján mennyire hitelesen rekonstruálható a történeti múlt.
2. Szűk értelmezésben: dokumentumelemzés.
3. Tanítási-tanulási folyamatban: az igaz és a hamis információk elkülönítésének módszere.

Frontális munkaforma

Olyan tanulásszervezési mód, amelyben a diákok tanulási tevékenysége párhuzamosan, egy időben, gyakran azonos ütemben folyik a közös oktatási-képzési célok elérése érdekében. Minden tanuló ugyanazon tananyaggal, ugyanolyan ütemben, ugyanolyan intenzitással és mélységben dolgozik. minden tanulót azonos képességűnek, képzettségűnek tekint, figyelmen kívül hagyva a közöttük lévő, minden téren jelentkező nagy különbségeket.

Gamifikáció

Játékelemek alkalmazása az élet játékon kívüli területein, hogy a folyamatokat érdekessé és lebilincselővé tegye. Elsődlegesen az online térben szokták alkalmazni, de az eredeti koncepció nem zárja ki az offline alkalmazási lehetőségeket sem.

Gondolattérkép

Kognitív megközelítésű mentális térképfejlesztés. Vizuális értelemben különféle grafikai elemek, formák vagy piktogramok elrendezései, amiket vonalak, nyilak kötnék össze. Fogalmi értelemben a formákon belüli és az azok közötti verbális információt tartalmazza, azáltal megmutatja a gondolatok kapcsolati hálóját (a logikai hálót). Használatának és alkotásának célja az oktatásban hagyományosan a kérdéses téma egészének, belső kapcsolatainak bemutatása.

Hagyományos (központi) tanterv

Az iskolarendszer központi tartalmi szabályozásának eszköze, általános törvényerejű, részletesen előíró tanterv, amelynek alkalmazása minden iskolatípusban és taneszközben kötelező.

Hálózati/hálózatalapú tanulás

Konnektivista tanulásszervezési mód, tanulási forma, amely a tanulást hálózatépítő tevékenységként értelmezi. A tanulók autonómiáján és spontán tudáscseréjén alapszik, sokirányú, decentralizált és sokcsatornás. A kollaboratív tanulásra ösztönözve kibontakoztatja a tanulói kreativitást.

Helyi tanterv

Az a tanterv, amelyet egy iskola pedagógiai programjában kitűzött céljainak, alapelveinek megfelelően kiválaszt/összeállít. A követelmények és a tananyagok (ezek időbeli elrendezése és a hozzárendelt eszközök rendszere) a társadalom (vagy egyes csoportjainak) elvárásait és fejlesztési célkitűzéseit teljesítik. Helyi jellegét az adja, hogy elfogadásában szerepet játszik a helyben érintettek megegyezése, a nevelőtestület elfogadó döntése, a társadalom (pl. a szülők csoportja) támogató véleménye és a fenntartó jóváhagyó döntése. (Másodlagos, de nem elhanyagolható jellemzője, hogy a helyi kultúra elemeit is az igényeknek megfelelő mértékben tartalmazza. A helyi kultúra a helyi társadalom hagyományainak és jövőképeinek összessége.) Az iskolák helyi tantervei jellemző módon úgy alakulnak ki, hogy az egyes nevelőtestületek a helyi sajátosságoknak megfelelően választanak az akkreditált kerettantervek közül, és azt átalakítják saját viszonyaikra a megadott keretek között. Ha az iskola és a fenntartó olyan tanterv szerint kívánja megszervezni a nevelő-oktató munkát, amely nem szerepel az akkreditált kerettantervek között, kérheti saját tanterve kerettantervvé minősítését.

Helyi tartalom

A kifejezés az iskolát környező, szolgáltatásait igénybe vevő helyi társadalom – mindennapi és „ünnepnap” – kultúrájának, földrajzi, történelmi, gazdasági környezetének, hagyományainak és jövőképeinek (a helyi kultúrának) sajátos elemeit, valamint az iskola jellegzetes tanulói csoportjainak sajátos (általuk deklarált vagy az iskola szakmai tevékenysége során felismert-feltárt) nevelési-oktatási szükségleteit, igényeit jelenti. Ennek megfelelően a helyi tartalom a helyi tantervben, tantervi programban lehet hozzáadással létrejött többlet (új elem) vagy átértelmezés.

IKT (Információs és Kommunikációs Technológiák)

Olyan eszközök, technológiák, szervezési tevékenységek, innovatív folyamatok összessége, amelyek az információ- és a kommunikációközlést, feldolgozást, áramlást, tárolást, kódolást elősegítik, gyorsabbá, könnyebbé és hatékonyabbá teszik.

Információs és kommunikációs technológiai műveltség

21. századi információs, média- és technológiai készség, amely magában foglalja az alábbi elemeket:

- a digitális technológia és a kommunikációs eszközök, hálózatok megfelelő használata az információkhoz való hozzáférés, illetve az információk kezelése, integrálása, értékelése és létrehozása céljából a tudásalapú gazdaságban való működéshez;
- a technológia mint eszköz alkalmazása a kutatás és az információk rendszerezése, értékelése és kommunikációja érdekében, valamint az információkhoz való hozzáférés és az információhasználat erkölcsi, jogi problémáinak alapvető megértése.

Infografika

A tartalommarketing, az információközlés egyik eszköze, olyan kép formátumú dokumentum, amely mondanivalót képek, diagramok és kevés szöveg együttes alkalmazásával szemléletesen illusztrálva mutatja be. A tanulási folyamatban való használata egyszerű és lényegkiemelő szerepe miatt gyorsan terjed.

Interjú

1. Olyan médiaműfaj, amely során általában két ember személyesen beszélget kérdés-válasz vagy függő beszéd formájában, nem a helyszínen, hanem rendszerint a stúdióban, nem az események, élmények közvetlen befolyása alatt. Véleményt csak az interjúalany közölhet, az ő gondolatait, érzelmeit és vallomását ismerteti meg a médiafogyasztóval.
2. Társadalmi kutatási módszer az emberek véleményének megismerésére.
3. Iskolai gyakorlatban: a tudomány típusú felfedező tanulás egyik módszere egy témával kapcsolatos vélemények, gondolatok, érzelmek megismerésére. Többnyire előre összeállított sorrendű kérdések alapján történő beszélgetés, valamint eredményeinek és tapasztalatainak feldolgozása.

Iskolaszervezet

Az oktatás és a képzés tagolódása a közoktatási rendszerben. A fejlett országok gyakorlatában 3 szakaszból áll:

1. alapfokú oktatás (célja a gyermekek alapismereteinek, a legfontosabb tanulási és társadalmi beilleszkedési képességeiknek kialakítása).
2. alsó középfokú oktatás (célja az alapvető társadalmi és tudományos ismeretek, képességek kialakítása).
3. felső középfokú (célja a társadalmi és tudományos ismeretek részletesebb tanítása, és a tanulók felkészítése a felsőfokú tanulmányokra, illetve szakmai előképzés).

Az egyes szakaszok hossza, egymáshoz viszonyított aránya különböző lehet. Magyarországon a világháború után kialakult a 8+4 osztályos iskolaszervezeti modell (8 évfolyamos általános iskola és 4 éves középiskola). Jelenleg több modell él egymás mellett: 8+4, 4+8 (nyolcosztályos gimnázium), 6+6 (hatosztályos gimnázium), sőt esetenként mások is (pl. 4+4+5, 4+4+4, 4+4+2+2).

Iskolai pedagógiai program

Az iskolai nevelő-képző-oktató munka alapját képező dokumentum, amely magában foglalja a nevelési programot (a pedagógiai munka alapelveit, céljait, feladatait, eszközeit, eljárásait; a személyiség és a közösségfejlesztéssel, a gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatokat; a

beilleszkedési és magatartási nehézségekkel, a tehetség és a képesség kibontakoztatásával összefüggő, a szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenységeket; a szülő, a tanuló és a pedagógus együttműködésének formáit) és a helyi tantervet (az egyes évfolyamokon tanított tantárgyak rendszerét, óraszámát, az előírt tananyagát és követelményeit; a tankönyvek, a taneszközök kiválasztásának és a tanulói teljesítmények ellenőrzésének-értékelésének elveit, a középszintű érettségi vizsga témaköreit, a tanulók fizikai állapotának méréséhez szükséges módszereket), továbbá a szakképzésben részt vevő iskolákban a szakmai programot. Az iskolák készítik el a Nemzeti alaptantervben meghatározottak alapján, a nevelőtestület fogadja el, és a fenntartó jóváhagyásával válik érvényessé.

Kerettantervek

Az oktatási tárcát irányító miniszter az iskolázás adott szakaszára vonatkozóan – a Nemzeti alaptantervre épülő és a helyi tanterv készítéséhez alapul szolgáló – választható kerettanterveket ad ki (akkreditál). Az akkreditáció feltétele, hogy a kerettanterv segítségével megvalósíthatók legyenek a Nemzeti alaptantervben meghatározott fejlesztési feladatok, illetve kapcsolódjanak hozzá olyan, részletesen kidolgozott oktatási programcsomagok, amelyek a kerettanterv iskolai helyi tantervként való alkalmazását szakmailag segítik. A kerettantervek meghatározzák a tantárgyak rendszerét, az egyes tantárgyak időkeretét (óraszámát), a tananyag felépítését és felosztását az egyes évfolyamok között, továbbá az adott szakasz befejező évfolyamának kimeneti követelményeit. Mindezekkel kapcsolatban az egyes kerettantervek saját rendszerükön belül is megfogalmazhatnak választható megoldásokat. A kerettanterveket a megadott keretek között a saját viszonyaikra adaptálják az iskolák, pl. a rendelkezésre álló, ún. szabad sáv tartalmát helyi tantervükben határozzák meg.

Készségfejlesztés

Fejlesztő hatású tevékenységek összessége, ami magában foglalja azok tervezését és irányítását is. Az iskolában a tananyag feldolgozása, tehát az ismeretek, a jártasságok és a készségek elsajátítása során történik. A készségfejlesztésnek az a célja, hogy a tanulóknak kialakuljanak azok az általános és speciális képességek, kompetenciák, amelyek birtokában el tudják majd végezni az azokra épülő tevékenységeket.

Kezdeményezőkézség és önrányítás

21. századi életvezetési és karrierkézségek csoportja, amely magában foglalja az alábbiakat:

- a saját megértés és tanulási igények nyomon követése;
- az alapvető készségek és/vagy tananyag elsajátításán túl a tudás és szakértelem megszerzését biztosító lehetőségek folyamatos felfedezése;
- képesség a készségek szakértői szintre való fejlesztésére;
- feladatok közvetlen felügyelet nélküli meghatározása, rangsorolása és végrehajtása;
- az idő és a munkamennyiség hatékony kezelése;
- elkötelezettség az egész életen át tartó tanulás iránt.

Kilépőcédula/kilépőkártya (exit slip/exit ticket)

Egyszerűen és változatosan használható formatív értékelési technika, visszajelzés egy tanítási-tanulási szakasz végén arról, hogy mit és mennyire sikeresen tanultak meg a tanórán. Segíti a tanulókat nemcsak a lényeg kiemelésében, hanem abban is, hogy tisztában legyenek azzal, hogy mivel, hogyan gyarapodott a tudásuk.

Kimeneti követelmények

A köznevelési rendszer adott szakaszát lezáró, az alaptantervben és a kerettantervben megfogalmazott, illetve a szakasz végére teljesítendő tudásrendszerek, amiket tantervi követelmények formájában adnak közre.

Kollaboratív munka/tanulás

A tanulók közötti együttműködésekre épülő tanulásszervezési mód, ami egy közös cél sikeres teljesítésére irányul. Olyan szervezett, egyidejű tevékenységrendszer, amely közös problémát old meg közös elgondolások alapján, tehát a tanulás csoportszinten történik. Mindenki tudása mindenki tudására épül. Mindenki részt vesz a munkában spontán munkamegosztás alapján. A feladatvégzési szerepek attól függően cserélődnek, hogy ki, mikor, milyen tudással járulhat hozzá az adott munkafolyamathoz. A tanulók közösen az egész feladatért felelősek.

Kollázs

1. Eredetileg: ragasztással készített képmozaik.
2. Művészeti értelemben: feltűnően elkülönülő képelemekből alkotott kép.

Kommunikációs és együttműködés

21. századi tanulási és innovációs készség, amely magában foglalja az alábbi elemeket:

- gondolatok és ötletek világos és hatékony kifejtése szóban és írásban;
- együttműködőkészség különböző csapatokkal;
- rugalmasság és kompromisszumkészség a közös célok eléréséhez;
- közös felelősségvállalás az együttműködés során.

Kompetencia

Alapvetően értelmi alapú tulajdonság, de fontos szerepet játszanak benne a motivációs elemek, a képességek és egyéb érzelmi tényezők. Az oktatásban a szó szakértelem, alkalmasság jelentéstartalmát használjuk. A kognitív pedagógiai szakirodalomban a kompetencia a „tudásnak arra a formájára utal, amelynek elsajátítása természetes közegben, életszerű tapasztalatok révén történik, és így alkalmazása is természetes könnyedséggel és hatékonysággal valósul meg. Hasonlóan ahhoz, ahogy az anyanyelvet megtanuljuk, majd végtelenül sokféle gondolat megfogalmazására alkalmazzuk”. Ebben a tekintetben a kompetencia az értékes, érvényes, hasznosítható tudás egyik kategóriája.

Kompetenciaalapú

1. A kompetenciaalapúság a tanterv rendszerét meghatározó szakmai elkötelezettséget jelenti. A kompetencia alapú tanterv háttérében egy olyan személyiségelmélet húzódik, amely a személyiség fő alkotóelemeiként a kompetenciákat (személyes, kognitív, szociális és speciális kompetenciákat) jelöli meg, és – azokat komponensrendszerekként értelmezve – komplex képességek, képességek, készségek és jártasságok hierarchikusan felépített rendszerét használja.
2. Az ember által elvégezhető tevékenységekhez, megoldható feladatokhoz köti a kompetenciákat (valaki kompetens valamilyen tevékenységgel összefüggésben, ha képes megoldani az ahhoz a tevékenységhez tartozó szokásos feladatokat). A tantervben e kompetenciák, továbbá fejlesztési feladatok, tevékenységek, jártasságok és készségek kapnak szerepet, mindig feltételezve mögöttük egy tudásrendszert is.

Kooperatív munka/tanulás

Konstruktív elméleten alapuló tanulásszervezési mód, ami abból indul ki, hogy a tudás a társadalom közös alkotása, közösen többet látunk és okosabbak vagyunk, ezért a tanulási-tanítási folyamatot a tanulók közötti együttműködésekre építi. A tudást az egyes tanulók meglévő tudásából fokozatosan és közösen építi tovább. A tanulók a tudásszerzést és az értékteremtést együttműködő csoportokban, közös munkájuk eredményeként élik meg. A tanulók egymaguk dolgoznak fel egy-egy témát, jól eklülönülő részfeladatot. A munkamegosztás előre kiosztott, és nem változik a folyamat során. A tanulás az egyén szintjén valósul meg, a tanulás eredményét egyenként mutatják be. A tanulási folyamat irányítója a tanár, aki – ismerve az egyes tanulók egyediségét – tudásukat, érdeklődésüket összekapcsolja a szaktudományi, tantárgyi tartalommal, az ahhoz kapcsolódó képességterületekkel.

Kooperatív alapelvek

A kooperatív munkavégzésre vontkozó alapelvek:

1. Egyidejű társas kölcsönhatások (párhuzamos interakciók) – a tanulók kiscsoportokban dolgoznak párhuzamosan, így viszonylag sok az egy főre jutó aktív tanulási idő; mindenki elmondhatja, amit gondol, érez, és megnyilvánulásaira folyamatos visszajelzést kap a társaktól. Fontos, hogy a társaktól, nem egy külső, más szempontok alapján működő felnőttől (a tanártól).
2. Egymásrautaltság – a tanulók olyan feladatokon dolgoznak, amelyek igénylik egymás tudásának, munkájának a kiegészítését, mindenkinek a tudása mindenki tudására épül; az egyének és a csoportok fejlődése szorosan összefügg, a csoportok tagjai érdekelték egymás sikerében.
3. Egyéni felelősség – olyan módszerek, amelyek csoportcél tűznek ki és csoportos értékeléssel jutalmaznak, de nem teszik az egyes tanulókat felelőssé azért, hogy milyen mértékben járultak hozzá a közös cél eléréséhez (pl. a „potyautast” vagy az „igavonót”), illetve ha nem javítanak a tanulási teljesítményükön.
4. Egyenlő részvétel – olyan munkaszervezés, ami biztosítja, hogy mindenki hozzáférjen a tudáshoz, azonos esélyű résztvevője legyen a megszerzésének; a tanulók munkamegosztásban vagy szereposztásban dolgoznak a differenciálás elve alapján, mindenki a neki megfelelő nehézségű, irányú és mennyiségű feladatot kapja (heterogén csoportok).

Kooperatív vita

Kooperatív eljárás, amely során egy vitás kérdésben négy állásfoglalás közül lehet választani. Minden tanuló kialakítja saját véleményét és az állásfoglalásokat jelentő négy asztalsarok egyikéhez ül. Érveket gyűjtenek, úgy készülnek fel a vitára. Korongokat vagy társasjáték bábukat kapnak (a feladat terjedelmétől függő, de azonos számút). Minden érv elmondásakor egy korongot tesznek az asztalra. A vitának akkor van vége, amikor elfogynak a korongok, bábuk. Az érvek erőssége dönti el, hogy melyik állásfoglalás állta meg a helyét.

Követelmények

1. Azon fejlesztési feladatok összessége, rendszere, amellyel a közoktatási intézmények a közoktatási törvény által előírt időegységeken belül a velük tanulói jogviszonyt létesített tanulók személyiségét a lehető leghatékonyabb módon fejleszthetik.
2. A közoktatási rendszer adott szakaszát lezáró, az alaptantervben és a kerettantervben (helyi tantervben) megfogalmazott, illetve a szakasz végére felállított központi követelményrendszer, amit tantervi követelmények formájában adnak közre.

Követelményrendszer

A pedagógiai célrendszer része, az általános pedagógiai célok lebontásából adódó részcélok, feladatok (elvárt tanulási eredmények) és tevékenységek (egyszóval követelmények) rendszere. A célok a pedagógiai tevékenység elvi alapjait, irányait fejezik ki, és azokat a szinteket határozzák meg, ahová a tanulóknak el kell jutniuk a tanulási folyamat során. A követelmények céljai és várható kimeneti eredményei is az oktatási-nevelési-képzési folyamatnak. Ezek alapján megfogalmazható a tevékenységek tartalma, kiválaszthatók a tartalomnak megfelelő eljárások, szervezési módok és eszközök. A követelményrendszer az alapja az értékelésnek is, hiszen a tanulók teljesítményét a követelményekhez kell viszonyítani.

A hagyományos földrajzi tantervekben a követelményrendszer főként tartalmi elemeket határozott meg, felsoroló jellegű volt, az alábbi kategóriákat tartalmazta: 1. tények, 2. fogalmak (egyedi és általános fogalmak), 3. folyamatok, 4. összefüggések, 5. gyakorlatok, tevékenységek. Az újabb tantervek követelményrendszere kevésbé konkrét, inkább orientáló jellegű, hiszen az elérendő szinteket adja meg, és ajánlásokat tesz teljesítésük különböző módjaira, a tanulási stratégiákra és az értékelés formáira.

Kreatív gondolkodás

1. A feltáró gondolkodás egyik fajtája, az értelmes tanulás, a gondolkodási folyamat alapja, ami során nem a végeredménye (a tény, az ismeret, a következtetés) a fontos, hanem maga a folyamat, az eljárás. Jellemzője, hogy eredeti és a célnak megfelelő, tehát a mindennapi élet új és újabb helyzeteiben alkalmazható.
2. Olyan gondolatok gerjesztése, amelyek az egyes konkrét célok elérése, megvalósítása érdekében mindig eredeti, a célnak megfelelő új eredményeket hoznak létre, alkalmazkodva a mindennapi élet igényeihez.

Folyamatának elemei: 1. indíték, 2. feltárás, 3. tervezés, 4. megvalósítás, 5. értékelés.

Kritikai gondolkodás

A feltáró gondolkodás egyik fajtája, a kreatív gondolkodásra épülő folyamat, aminek lényege az elemzés, azaz, hogy a tanuló egy problémával való szembenézéskor jó kérdéseket jól tegyen fel önmagának, és megfelelő időben, megfelelő módszerrel érveljen a kérdésekre adott válaszai mellett. Tehát vegye kritika alá a saját maga által megfogalmazott kérdéseket, stratégiát és válaszokat.

Részmozzanatai: 1. kérdések megfogalmazása, 2. érvelés, 3. tapasztalatok rendszerezése.

Kulcskompetenciák

A modern, tudás alapú, erős gazdasági versenyre, politikai demokráciára, az emberi kapcsolatokra épülő társadalomban az iskolázás során kialakítandó, megerősítendő és fejlesztendő kompetenciák (tudások/ismeretek, jártaságok, készségek, azaz a képességek) rendszerének leglényegesebb, alapvető elemei.

Kutatás

1. Az igazság, az információ vagy a tudás keresése.
2. A természettudomány szemszögéből nézve folytonos kérdésekkel generált kérdés-válasz folyamat, kritikus gondolkodás a kézzelfogható tapasztalatok és a magyarázatok közötti összefüggésekről, illetve új, más magyarázatok megalkotása és elemzése, érvek közzlése. Olyan folyamat, amely során a tanulók elsajátítják a megfigyelés, a következtetés és a vizsgálódás/kísérletezés készségét.

Kutatásalapú tanulás ('research-based learning', RBL)

1. Tanítási-tanulási stratégia, melynek kulcsa egy konkrét probléma, aminek a megoldására a tanulók – előzetes ismereteik birtokában – vizsgálatot, kísérletet terveznek, bizonyíték- és érvrendszert állítanak össze.
2. Tanulásszervezési irányzat, amely tudáskonstrukcióként értelmezi a tanulást, tehát azt a tanulóknak kell felépíteniük a meglévő tudásukra alapozva. Valójában nem az a lényeg, hogy mit tanulnak, mit gondolnak, hanem az, hogyan gondolják, mi által és hogyan változik az elképzelésük a dolgokról, vagyis a tanulás folyamatán van a hangsúly. A gondolatok tisztázása közben a tanulók megértik a fogalmakat és a folyamatokat, az ismeretelemek tapasztalati alapú szintetizálásával mélyül a tudásuk, gazdagodnak az azokkal kapcsolatos magatartásaik, és megértik a természettudományos megismerés lényegét.

Kutatásos feladat

A tanítási-tanulási folyamatban minden olyan feladat, amiben a szükséges tények nem állnak teljes egészében rendelkezésre vagy nem tanulmányozhatók, elemezhetők közvetlenül, hanem a tanulóknak kell kiválasztaniuk, megszerezniük a megfelelőeket. Megoldása arra tanítja a tanulókat, hogy miként juthatnak hozzá az éppen szükséges információkhoz, hogyan rögzíthetik és rendezhetik számunkra értelmes egészé, hogyan használhatják fel azokat. Vagyis a tanulás egymást követő konkrét gyakorlati lépéseinek megtervezését és végrehajtását foglalja magába, ezért nevezhető stratégiának.

Magyarázat

A tanulók értelméhez szóló monologikus tanári közlési módszer, amely törvényszerű összefüggések, szabályok, tételek, fogalmak megértését segíti elő. Az előadásnál rövidebb terjedelmű, de hozzá hasonló szerkezetű. Fajtái: értelmező (mi? vagy mit?), leíró (hogyan?) és okfeltáró (miért?) irányú magyarázat. A magyarázat eredményességének feltételei: célfogalmazás, példák, logikus felépítés, taneszközök, részösszefoglalások és ismétlések, előismeretek számbavétele, szabatos fogalmazás, kérdések feltétele, változatos előadásmód, vázlat készítése.

Megbeszélés (beszélgetés)

Dialogikus szóbeli közlési módszer, amelynek során a tanulók a pedagógus kérdéseire válaszolva dolgozzák fel a tananyagot. Az eredményesség feltételei: előismeretek, érdekes téma, jó és továbbvivő kérdések, rugalmas és határozott vezetés, oldott légkör, minden tanuló aktivizálása, a konstruktív válaszokból világos kép összeállítása.

Metakogníció

1. A saját tudásunkról rendelkezésre álló tudás, amelyet a hosszú távú emlékezetben tárolunk, és felhasználjuk saját tudásunk működtetésének ellenőrzésére.
2. A metakognitív tudás a gondolkodásról szerzett ismereteket jelenti, azt a tudást, amivel a gondolkodási folyamat ellenőrizhető. A gondolkodásnak egy olyan művelete, amikor gondolkodásunk saját gondolkodási folyamatainkra irányul. A metakogníció az orientáció egyik formája. A tájékozódás tere a belső, mentális tér.

Médiaműveltség

21. századi információs, média- és technológiai készség, amely magában foglalja az alábbi elemeket:
 - médiaüzenetek jellemzőinek megismerése, valamint annak megértése, hogy hogyan, milyen célból és milyen eszközökkel hozunk létre médiaüzeneteket;

- annak vizsgálata, hogy az egyének milyen különböző módokon értelmezik a médiaüzeneteket, hogyan zárhatók ki vagy képviselhetők a különböző értékrendek és nézőpontok, valamint hogyan befolyásolhatja a média a meggyőződéseket és a magatartást;
- az információkhoz való hozzáférés és az információhasználat erkölcsi/jogi kérdéseinek alapvető megértése.

Mérés

Az ellenőrzés módszere, amelynek során mérőeszközöket (teszteket) alkalmazunk, hogy az ellenőrzés során feltárt eredményeket kvantifikálni (számszerűsíteni) tudjuk. A mérés meg kell feleljen a mérésmetodikai alapelveknek: objektivitás, validitás (érvényesség) és reliabilitás (megbízhatóság).

Mobiltanulás (m-learning)

Olyan tanulási mód, amely a mobil eszközök hardvereire támaszkodik, aminek következtében az információk bárhol és bármikor elérhetőek a tanulók számára. Tágabb értelemben magában foglalja az arról való gondolkodás is, hogy a tanulók hogyan juthatnak hozzá ellenőrzött, hiteles információkhoz adott helyen, adott pillanatban, éppen akkor, amikor arra az információra szükségük van a tanulás során.

Modellezés

1. A rendszerelemzés egy részmozzanata, amely az alábbi lépések sorrendjéből tevődik össze:
 - a. modellalkotás – az elvonatkoztatás, az általánosítás és az egyszerűsítés szabályainak felhasználása a modell paraméterei és a köztük lévő kapcsolatok figyelembe vételével;
 - b. modell alkalmazása – új információ, ismeret létrehozása (beleértve a szimuláció nyújtotta lehetőségeket is);
 - c. modellértékelés (kommunikáció) – a modell érvényességének elemzése az eredmények figyelembevételével, a különböző „forgatókönyvek” és alternatívák igazságának, működésének kipróbálása.
2. Valóság helyettesítő technika, aminek hagyományosan a leegyszerűsítés a meghatározó eleme, célja a valóság helyettesítése, vagyis hogy kisebb méretben, megfoghatóan a tanulók elé tárja annak kisebb-nagyobb téri egységeit, tárgyait, bemutassa a felépítésüket.

Moderátor

1. A vita vezetője, a közösségi beszélgetések irányítója (pl. kerekasztal-beszélgetésen, tanórai vitában).
2. Az a személy, aki a szabályok alapján kiválogatja az interneten a nem megfelelő üzeneteket.

Modul

A tananyag önállóan kezelhető, nagyobb (esetleg több tantárgyat is átfogó), meghatározott időtartammal (óraszám) is behatárolt része. Az oktatás különböző szintjein a modulok egymáshoz illesztésével, cseréjével különböző moduláris képzési programok állíthatók össze. Egy-egy modul több programban is felhasználható, ami lehetővé teszi a különböző képzések közötti átjárást, a képzések különböző irányú specializálását. A közoktatásban a kerettantervek nyomán terjedt el a fogalom. Bennük a modul olyan, a tantárgyaknál kisebb egységeket jelent, amelyek tartalmát tanítani kell, de hogy milyen keretben, azt a kerettanterv az iskolákra bízta. Tananyagát hozzátehetik valamely hagyományos tantárgyhoz vagy rövidebb idő- szakban (epochában, fél évig stb.) tanítják.

Montázs

1. Köznapi értelemben: különböző ábrák, képek összeállításával nyert ábrázolás.
2. Művészeti értelemben: több fotó nyomtalan összeillesztésével nyert új képalkotás, amely valóságos hatást kelt, de ilyen formában a valóságban nem létezik; a tömör kompozícióban gondolatok tömegei vibrálnak.

Motivációs levél

1. Mindennapi életben: az állásjelentkezések során az önéletrajz kiegészítője, lehetővé teszi, hogy a pályázó igazán a célnak megfelelőre szabhassa jelentkezését (segít kiemelni azokat a részeket, amelyek a legérdekesebbek lehetnek az adott cég számára).
2. Pedagógiai gyakorlatban: az adott feladattal kapcsolatos személyes érzelmek megfogalmazása.

Műveltségi javak

Alapvető műveltségi javak a tanulási képességek, elemi kultúrtechnikák, kulcskompetenciák és a társadalomban elfogadott általános műveltség egymással összefüggő rendszere.

Műveltségi terület

Az oktatás tartalmának a kultúrából társadalmi, pedagógiai, lélektani, logikai szempontok szerint kiválasztott és elrendezett művelődési javak és tárgyak. A Nemzeti alaptanterv – tudomásul véve a korszerű műveltség integratív jellegét (mind tudományelméleti, mind didaktikai szempontból) – követelményrendszerét átfogó műveltségi területekben foglalja össze. A Nat-2012 a következő 10 műveltségi területet tartalmazza: Magyar nyelv és irodalom, Élő idegen nyelv, Matematika, Ember és társadalom, Ember és természet, Földünk–környezetünk, Művészetek, Informatika, Életvitel és gyakorlati ismeretek, Testnevelés és sport. E műveltségi területek alkalmasak arra, hogy a rendszerükhöz igazodva, belőlük önálló vagy integrált tantárgyakat hozzanak létre a kerettantervekben (programokban) és a helyi tantervekben.

Nemzeti alaptanterv

A magyar közoktatás tartalmi szabályozásának alapidokumentuma, amelyet a kormány először a közoktatási (1993. évi) törvény módosítása alapján a 130/1995. (X. 26.), másodszer a 243/2003. (XII. 17.), harmadszor a 203/2007. (VII. 31.) és negyedszer a 110/2012. (VI. 4.) Kormányrendeletben adott ki. Olyan állami dokumentum, amely alapján készülhetnek kerettantervek (programok, programcsomagok) és az iskolákban helyi tantervek. Nemzeti, mert meghatározza az ország minden közoktatási intézményében folyó tartalmi munkát. Alap, mert műfaji sajátosságai nem felelnek meg a hagyományos tantervek követelményrendszerének, csak iránymutatást jelent a kerettantervek és a helyi tantervek elkészítéséhez. Fő funkciója a közoktatás elvi, szemléleti megalapozása, de csak olyan mértékben, hogy ne korlátozza az iskolák önállóságát. Meghatározza a köznevelés céljait, tartalmi szakaszait, és összefoglalja az iskolában elsajátítandó műveltség kereteit.

Oktatási program

A tanítás-tanulás megtervezését-megszervezését segítő, választható dokumentumok, szakmai eszközök rendszere. A program lehet átfogó, azaz egy vagy több műveltségi területre, tantárgyra kiterjedő. A tantárgyi program jellegzetes összetevői a következők:

1. Kerettanterv: tartalmazza a tantárgy céljait, a követelményeket témákhoz, évfolyamokhoz vagy hosszabb ciklusokhoz rendelve, az értékelés elveit, továbbá kijelöli és időben elrendezi a tananyagot.
2. Pedagógiai koncepció: összefoglalja, esetleg elméletileg is megalapozza azokat a pedagógiai elveket, amelyeken a program alapul.

3. Modulleírások: részletes leírást adnak egy-egy téma feldolgozásának menetéről, mindenek előtt a tanulói tevékenységekről és az ajánlott eszközökről.
4. Eszközök: lehetővé teszik a tervezett tevékenységek megvalósítását: információhordozók (tankönyvek, szövegek, képek, filmek, hanghordozók, makettek, CD-ROM-ok stb.), feladathordozók (munkafüzetek, feladatlapok stb.) és kombinációik (pl. szoftverek).

Oktatási programcsomag

A tanítás-tanulás megtervezését-megszervezését segítő, választható dokumentumok, szakmai eszközök rendszere. Beszélhetünk átfogó, egy vagy több műveltségi területre vagy tantárgyra kiterjedő programcsomagokról. A tantárgyi program jellegzetes összetevői az oktatási programok és az értékelési eszközök, amelyek elősegítik a tanulói teljesítmények, a tanulói fejlődés ellenőrzését és értékelését.

Online együttműködési keretrendszer

Olyan tanulást segítő rendszer az interneten, ami nemcsak anyagok, információk tárolására szolgál, hanem lehetővé teszi a felhasználók kommunikációját, egyidejű közös munkáját. Része egy belső üzenetküldő szolgáltatás, amely segítségével a rendszerbe bejelentkezett felhasználók tudnak üzeneteket hagyni egymásnak. Általános megoldás a fórum, blog és a wiki eszközök alkalmazása is. Az azonnali megbeszélésekhez integrált chat megoldásokat tartalmaznak. A projekt határidejének betartására és egyéb tevékenységek koordinálására a résztvevőkkel megosztható kalendárium szolgál.

Óratípus

Az egyes tanítási órák típusa a különböző didaktikai feladatok eltérő hangsúlya alapján. Besorolása azon didaktikai feladat alapján történik, amely meghatározza az óra jellegét, hiszen a többi annak van alárendelve, így az óratípus meghatározza az óra felépítését is.

Óratípus	A földrajztanításban alkalmazott altípus
Bevezető órák	
Új ismereteket szerző és feldolgozó órák	Új ismereteket közvetítő óra megelőző ellenőrzéssel
	Új ismereteket közvetítő óra közbeékelődő ellenőrzéssel
	Új ismereteket közvetítő óra alkalmazó ellenőrzéssel
Képességeket fejlesztő, gyakorló órák	Képességfejlesztő óra
	Gyakorlati tevékenységeken alapuló óra
Ismereteket elmélyítő, rendszerező órák (összefoglaló órák)	
Ismereteket és képességeket ellenőrző órák	

Óravázlat

Egy tanítási órára vonatkozó írásbeli terv, ami tartalmazza az óra konkrét tartalmi beosztását, tevékenységformáit, felhasználandó eszközeit és időbeosztását.

Osztályozás

Értékelési módszer, amellyel a tanulók besorolhatók a mért teljesítményük értéke szerinti csoportokba. Lehetővé teszi a teljesítmények összehasonlítását. Célja annak megállapítása, hogy milyen mértékben felelt meg a tanuló az iskolai tanulás eredményeképpen az előírt követelményeknek, s amit elért, elegendő-e a továbbhaladáshoz.

Összefüggések

A tantervi követelményrendszer egyik kategóriája, amely feltárja a folyamatok elemei, részfolyamatai és eredményei közötti kapcsolatokat. A földrajzi-környezeti összefüggések tartalmuk, illetve elemeik jellege szerint többfélék lehetnek:

1. Természetföldrajzi összefüggések: minden elemük természetföldrajzi jelenség

2. Természetföldrajzi és társadalomföldrajzi jelenségek egymás közötti összefüggései
3. Természetföldrajzi és gazdaságföldrajzi jelenségek egymás közötti összefüggései
4. Társadalomföldrajzi összefüggések: minden elemük társadalomföldrajzi jelenség
5. Gazdaságföldrajzi összefüggések: minden elemük gazdaságföldrajzi jelenség
6. Társadalomföldrajzi és gazdaságföldrajzi jelenségek egymással való összefüggései
7. Környezeti összefüggések: minden elemük környezeti jelenség.

Paradigma

1. A tudományos közbeszédben: megközelítés, amely új megvilágításba helyezi az addigi tudományos kérdéseket, új kérdéseket vet fel, amiket jól megragadható példák, szabályrendszereken keresztül tesz érthetővé és válaszol meg.
2. Életünk valamely területének (pl. egy tudományterületnek) értelmezési kerete. Azoknak a fogalmaknak, szavaknak, nézeteknek, módszereknek, gondolkodásmódnak, értékrendszernek, világképnek az összessége, amelyek segítségével ezt a bizonyos élet-területet megfogalmazzuk, értelmezzük, magyarázzuk.

Páros munka

Oktatásszervezési mód, amely során alkalmoszerűen kialakított tanuló párok közösen dolgoznak egy aktuális tanulási feladat megoldásán. Lényege, hogy a gyerekek munka közben kicserélhetik egymással gondolataikat. Különösen akkor fontos, ha hasonló gondolkodással, tudásszinttel rendelkező tanulók alkotnak párt. Ezáltal nemcsak gondolkodási, hanem együttműködési képességük is fejlődik. Természetesen különböző képességű gyerekek is alkothatnak tanuló párt. Ebben az esetben a közös munkát a feladat szempontjából jobb képességű tanuló irányíthatja, segítve ezzel a gyengébb társ felzárkózását.

Pedagógiai rendszer

A tanítás-tanulás megtervezését-megszervezését segítő, választható dokumentumok, szakmai eszközök rendszere. Beszélhetünk átfogó, egy vagy több műveltségi területre, tantárgyra kiterjedő pedagógiai rendszerről. A tantárgyi pedagógiai rendszer jellegzetes összetevői az oktatási programcsomagok, valamint a továbbképzési programok, amelyek felkészítik a pedagógusokat a program alkalmazására és a támogatás (tanácsadás és programkarbantartás a fejlesztő műhely részéről).

Pedagógiai kompetenciák

A tudás, nézetek és gyakorlati készségek ötvözetei, amelyek lehetővé teszik, hogy a pedagógus egy adott területen sikeresen ellássa a feladatát. Gyakran a kompetenciák megfelelő alkalmazása iránti elkötelezettséget is beleértik.

Területei (a pedagógusi életpályamoddellel összefüggésben):

- tantárgyi tudás;
- pedagógiai tartalmú tudás;
- tanulókkal és tanulással összefüggő tudás;
- oktatással és tanulászervezéssel összefüggő tudás;
- az osztállyal és az iskolával összefüggő tudás
- tantervvel, taneszközökkel összefüggő tudás;
- a tanulók értékelésével összefüggő tudás;
- a tanítás értékelésével összefüggő tudás;
- rutinok (adminisztráció).

Területei (a tanárképzéssel összefüggésben – 8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet):

- a tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesítése;

- tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése;
- szaktudományi, szakmódszertani tudás;
- pedagógiai tervezés;
- tanulás támogatása;
- pedagógiai folyamatok és a tanulók személyiségfejlődésének folyamatos értékelése;
- kommunikáció és szakmai együttműködés;
- elkötelezettség és felelősségvállalás a szakmai fejlődésért.

Plakát

Alkalmazott grafikai műfaj, a vizuális kommunikáció klasszikus formája, nagyméretű, nyomdailag sokszorosított kültéri hirdetemény, falragasz, amely grafikai és tipográfiai elemek felhasználásával készül. Célja, hogy szuggesztív művészi eszközökkel felhívja a figyelmet a reklámozott árucikre, szellemi termékre, eseményre vagy politikai eszmére, és ezeket a maga sajátos eszközeivel, tömör közlésmódjával népszerűsítse.

Portfólió

1. Olyan dokumentumgyűjtemény, amely a képzésben vagy munkában (esetleg egy munkafolyamatban) részt vevő személy (pl. tanárjelölt, tanár, tanuló) tudását, szakértelmét, hosszabb időszak alatti fejlődését és a folyamat végére elért eredményeit, jártasságát, gyakorlati tudását mutatja be.
2. A pedagóguspálya megismerésére irányuló és a vezetőtanár irányításával végzett gyakorlat tapasztalatainak, valamint az egyéni és az összefüggő tanítási gyakorlatok során gyűjtött, a tanítási gyakorlatot kísérő szeminárium tapasztalatainak a rendszeres összegzése, e tapasztalatoknak vagy a szaktárgy egy részterülete tanításának valamely szakmódszertani, illetve általános neveléstudományi szempont szerinti, tudományos alaposágú bemutatása, elemzése, értékelése vagy tanításához szükséges segédlet készítése. A hallgató munkáiból készült gyűjtemény (dolgozatok, írások, interjúk, kérdőívek, power point bemutatók, fotók, és minden olyan munka, ami a tanulmányokhoz kapcsolódik.)

Prezentáció

1. Bemutatás, szűkebben értelmezve: elektronikus eszközökkel támogatott audiovizuális, interaktív előadás.
2. Minden olyan szóbeli és írásbeli megnyilvánulás, szellemi termék, amely bemutat, kiállít és valamilyen szerkesztésbe csomagol valamit (pl. vita, előadássorozat, levél, meghívó, szöveges ábra, előadás-összefoglaló, tanulmány).
3. Háromelemes rendszer, amelynek részei: a prezentáló (az alkotó), a prezentáció (a tartalom) és a prezentálás (a folyamat).
4. Speciális kommunikációs helyzet és folyamat, amelyben bár az előadó és anyaga áll az érdeklődés középpontjában, a befogadó, azaz a közönség jelzései hatással vannak az előadóra.

Probléma

1. Megoldásra váró elméleti vagy gyakorlati kérdés, kutatási feladat.
2. Tanuláseméleti szempontból: a helyzet, amikor adott a cél, de nem ismert a hozzá vezető út, eszköz, módszer.

A valós tanulási problémák olyan dolgok és helyzetek, amelyek az iskolai környezettől függetlenül is léteznek:

- valós helyzetekben szembesülhetnek velük az egyes emberek vagy a társadalom, és a témának az iskolai tanuláson, az érdemjegy megszerzésén kívül is van értelme;

- jelenségek, amely mellett már sokszor elmentek a tanulók anélkül, hogy felfigyeltek volna és magyarázatot kerestek volna rá (ebben az a lényeg, hogy a tanulók számára lehet benne kihívás, érdekes a számukra);
- a diákok a probléma megoldásához valódi (nem tankönyvből, statisztikai kiadványból vett vagy a tanár által közvetített) adatokat használnak fel, amelyeket akár ők maguk is előállíthatnak (pl. laboratóriumi, terepi mérések vagy felmérések, forgalomszámlálások eredményei, személyes beszámolók, interjúk, kérdőívek elemzéséből származó adatok);
- a probléma egyértelmű és hívogató a tanulók számára.

Problémaalapú tanulás ('problem\based learning', PBL)

Olyan tanítási-tanulási stratégia, tanulásvezetési és fejlesztési módszer, amely során a tananyag a tanulók számára fontos és aktuális valós problémákba ágyazódik, nem feltétlenül igazodik a szaktudományi ismeretrendszer belső logikájához. A tanulók nem az elméletben elsajátított tudás gyakorlása, bevésése céljából oldanak meg életszerű problémahelyzeteket, hanem a megoldáshoz szükséges információk megszerzése előtt ismerkednek meg magával a valós problémával. A tanulási folyamat a tanulók együttműködő gondolkodásán, konstruktív vitáin, döntésein alapszik.

Problémamegoldó gondolkodás

A gondolkodás magasabb szintje, a probléma megoldása érdekében alkalmazott gondolkodási tevékenység.

Folyamata:

1. problémamegértés – mit tudunk? mit nem tudunk? milyen megoldást keresünk?
2. cselekvéstervezés – lényeges elemek kiválasztása, hogyan csináltuk máskor?, haladás lépésről lépésre, a feladat modellezése, a terv leírása, lerajzolása.
3. feladatmegoldás – mit tudunk?, mit nem tudunk?, milyen megoldást keresünk?, mi akadályozza az eljutást a megoldáshoz?
4. helyzetértékelés – visszatekintés a problémára, tapasztalatok felidézése, megoldás, következtetés, alkalmazás más helyzetben.

Projekt

1. Olyan komplex feladat, amely elvégzése során a témát széles körű (pl. történeti, technikai, gazdasági) összefüggésrendszerében dolgozzák fel. Jellemzői: nagyfokú önállóság és szabadság, az ismeretek integrálódása, fejlett kapcsolatkezelés.
2. Pedagógiai módszer, tanulásszervezési eljárás, ezen felül egy folyamat, amiben tanár és tanuló együtt, de különböző felelősséggel dolgozik egy gyakorlati problémára épülő, többnyire interdiszciplináris témán. A projekt résztvevőinek egyéni és közös felelősségük is van. A folyamat során projekttermékek (produktumok) készülnek, amiket a tanulók (bemutatnak kisebb vagy nagyobb szakmai közösségnek. A projekt során folyamatosan és annak végén is a tanulóknak érdemi visszajelzést adó értékelés történik.

Projekt módszer

A tanulók érdeklődésére, a tanárok és a diákok közös tevékenységére építő módszer, amely a megismerési folyamatot projektek sorozataként tervezi meg.

Projektmunka

1. A projekt szó eredeti jelentése: folyamat, amely valamely probléma (vagy igény) felismerésétől a megoldási folyamat tervének elkészítésén és annak megvalósításán keresztül az értékelésig minden lépést magába foglal.

2. Pedagógiai értelemben eredetileg: a szakiskolások vizsgadarabjainak elkészítési folyamatának elnevezése.
3. Mai pedagógiai értelemben: a tanulók önálló, többnyire kooperatív tevékenysége egy komplex téma feldolgozására és az eredmények bemutatására.

Projektnapló

A projekt megvalósítása során a tanulók által vezetett feljegyzések a teendőkről, a tapasztalatokról, az élményekről, a nehézségekről, a tanulságokról és a reflexiókról.

Projektproduktum

A projekt végterméke, ami nem önmagában fontos, hanem a folyamat lezárásaként, tehát bemutatják azt. A tanulók csoportjai hozzák létre, együtt, közösen cselekedve vagy legalábbis az alapvető jellemzői kapcsán közös döntéseket hozva. Műfaját tekintve szinte bármi lehet (prezentáció, kiállítás, videofilm, újság, honlap, kutatásjelentés, üzenőfal, Pinterest-tábla, online tárlat, drámajáték stb.).

Programakkreditáció

Értékelési folyamat, amely az akkreditált programnak elismert státust biztosít. Akkreditálni a program tantervi komponensét kell és lehet. Az akkreditált tantervi komponens helyi tartalmakkal kiegészítve az iskola helyi tanterve lehet. Ha egy iskola helyi tanterve egy akkreditált program tantervi komponense, akkor jóváhagyásához a fenntartónak nem kell szakértői vizsgálatot igénybe vennie. Az akkreditált program tantervi komponensét kerettantervnek nevezzük.

Az akkreditáció szempontjai:

1. Megfelel-e a program (azaz az előbbiek értelmében: a kerettanterv) a Nemzeti alaptanterv szakmai normáinak, az abban előírt fejlesztési feladatokra épül-e, kimutathatóan magában foglalja-e azokat?
2. Tartalmaz-e olyan további – részletes akkreditációs eljárás alá nem kerülő, de az akkreditációs folyamatban mégis vizsgált – elemeket (pedagógiai koncepciót, modulleírásokat, eszközi elemeket, értékelési eszközöket, továbbképzési programot és felhasználói támogatást), amelyek a megvalósítását hatékonyabbá teszik, mintegy biztosítják a minőségét. A kerettanterv akkreditációja és a többi programkomponens akkreditációs szempontú vizsgálata között különbséget kell tenni. Az akkreditált kerettanterv megváltoztatásához ugyanis újabb akkreditációra lehet szükség, ami nem indokolt a többi programkomponens esetében, amelyek az élet és a szakma szükségletei nyomán folyamatosan változnak. Ugyanakkor a kerettanterv akkreditációja során indokolt vizsgálni a program egészét, a miniszteri ajánlás kiterjedhet a programcsomag, pedagógiai rendszer bemutatására, hivatkozásaira is.

Programfejlesztés (oktatási programok kialakítása) szintjei

1. A modulok szintje: a program elemi egysége valószínűleg a modul, azaz a tanítási (tanulási) egység, hagyományosabb nyelven a pedagógiailag feldolgozott téma. Itt alapvetően két feladat van: a témák azonosítása (azaz a tananyag kiválasztása) és a témák tanításának megtervezése. Ezen a szinten másodlagos kérdés, hogy az egyes modulok tanítására melyik évfolyamon kerül sor. Sőt érdemes eleve úgy gondolkodni, hogy egy modul több variációban készül el aszerint, hogy fiatalabb vagy idősebb tanulóknak szánjuk.
2. Az adatbázis szintje: a modulokhoz eszközi elemeket kell kidolgozni: feladatokat (feladatlapokat), szemléltető és informatív anyagokat. Ezek azonban nem kötődhetnek kizárólagosan egyetlen modulhoz, külön adatbázisba szerveződnek, amely háttérként szolgál a legkülönbözőbb modulok számára.

3. A rendszerek szintje: a modulok sorrendje és egymásra épülése természetesen az esetek többségében nem lehet véletlenszerű. A programoknak többféle bejárési utat kell kínálni a kidolgozott modulokhoz. Bizonyos eszközi elemek szorosan kötődnek ezekhez a bejárési utakhoz, pl. a kerettanterv, a tankönyvek, az értékelési eszközök, a továbbképzési programok. A programfejlesztés során az egyik legnehezebben megoldható kérdés a három szint relatív önállóságának és egyben szerves összekapcsolásának a biztosítása.

Reflexió

Pedagógiai értelemben: értékelő rendszer, a tanári vagy tanulói tevékenységben való fejlődés, az elméleti és gyakorlati tudás közötti kapcsolat elemzésének eszköze, amelynek elsődleges célja a szükséges és lehetséges fejlődés útjának, módjának meghatározása.

Rejtett tantervi hatás

A hivatalos tantervben nem szereplő, de mégis érvényesülő viselkedések, reakciómódok, attitűdök, amelyeket a szervezett, intézményes tanulás keretében sajátítanak el a tanulók.

Rétegmunka

Oktatásszervezési mód, amely során a tanár a differenciálás jegyében a tanulókat képességeik szerinti csoportokba osztja, amelyekben egyénileg kell feladatokat megoldaniuk: a „gyengébb” képességűeknek könnyűeket, a „jobbaknak” nehezeket. A képességcsoportok megállapítása általában szintfelmérés nélkül, szubjektív benyomások alapján történik, a tanár és a tanulók egyaránt szubjektíven ítélik meg a feladatok nehézségi fokát.

Riport

1. A köznyelvben azt jelenti, hogy valaki megkérdez valakit valamiről.
2. A médiában: egy érdekes eseményről szóló beszámoló, amely a helyszínen, az illetékes(ek) megszólaltatásával készül (pl. hírlapi, rádiós vagy televíziós riport). A történet áll a középpontjában, elsődlegesen okainak tisztázására és a valóság magyarázatára irányul.
Fajtái: oknyomozó és tényfeltáró, bíráló és elemző, esemény- és állapotriport; dokumentumriport.
3. Iskolai gyakorlatban: a tudomány típusú felfedező tanulás egyik módszere, egy érdekes eseményről szóló beszámoló, a történéssel kapcsolatos személyes benyomások, az okok és a következmények megfogalmazása.

Rugalmasság és alkalmazkodóképesség

21. századi életvezetési és karrierképességek csoportja, amelyek magukban foglalják az alábbiakat:
- különböző szerepekhez és felelősségi körökhöz való alkalmazkodás;
 - hatékony munkavégzés többféleképpen értelmezhető kontextusban és változó prioritások mellett is.

SWOT analízis

Helyzetelemző eszköz, amely számba veszi egy helyzet, egy intézmény, egy hely erősségeit (strengths), gyengeségeit, fejlesztésre váró területeit (weaknesses), lehetőségeit (opportunities) és a fenyegető, veszélyeztető tényezőket (threats).

Szervezeti diagnózis

1. Általában: a szervezet aktuális állapotának felmérése. Célja az erőforrások feltérképezése, a szervezetben rejlő lehetőségek feltárása, a kihívások, problémák beazonosítása. Segítségével pontosan meghatározhatók a szükséges változtatások.

2. Pedagógiai gyakorlatban: egy nagyobb feladat elvégzése előtt a lehetőségek és a nehézségek számbavétele a hatékony munkavégzés érdekében.

Szimuláció

1. Modellezési eljárás, olyan vizsgálat, amely során egy rendszer, folyamat fizikai vagy számítógépes modelljén tanulmányozzák egy rendszer valódi, illetve várható viselkedését.
2. Olyan animáció, amelybe a használója bele tud avatkozni, így megfigyelhetők az ábrázolt folyamatot meghatározó feltételek, összetevők, paraméterek szerepe, hatása.

Szófelhő

Formába rendezett, szavakból álló illusztráció, ahol ideális esetben a forma és a szavak jelentése között valamiféle kapcsolat van. Látványos módon (pl. fontosságuknak megfelelő méretben, színnel) emeli ki egy témakör kulcsszavait, lényeges fogalmait.

Szummatív értékelés

Összegző minősítés arról, hogy valamely tanulmányi szakasz (pl. tanév végén) a tanuló hogyan, milyen szinten tett eleget a tanulmányi követelményeknek. Leggyakoribb formája a félévi és év végi osztályzat, valamint a vizsga.

Tabló

1. A fogalom eredeti jelentéséből: egyedi, de azonos ábrázolásmódú képekből álló összeállítás.
2. Irodalmi jelentése: egy korszakról vagy jelenségről nyújtott átfogó ábrázolás irodalmi műben.
3. Számvetési jelentéséből: táblázatos kimutatás.
4. Pedagógiai értelemben: egy nagy horderejű esemény drámapedagógiai feldolgozása az empátia és a kommunikációs készség fejlesztése céljából. A helyszín, az esemény, történet és az idősík megismerését közvetlenül a tanulók elképzelik és kifejtik, hogy mi történik velük, mit csinálnak, mit gondolnak éppen.

Tanári tevékenységek

A tanulói tevékenységek hatékonyságát segítő pedagógiai eljárások: motiváció; információhoz jutás szervezése; önálló tanulási utak segítése; a csoportbeli tanulási együttműködés előmozdítása; diagnosztikus, formatív és szummatív értékelések elvégzése; helyzetelemzések és előrejelzések készítése.

Tanítás szervezeti formája

Szervezeti forma	A földrajztanításban alkalmazott altípus
Földrajzórák	
Felzárkóztató foglalkozások	Korrepetálás
	Alapvizsgára felkészítő foglalkozások
	Érettségire felkészítő foglalkozások
Tehetséggondozási formák	Szakkör
Egyéni felkészülési formák	Tanulás a napköziben
	Tanulás otthon
Terepi foglalkozások	Tanulmányi séta
	Tanulmányi kirándulás
	Üzem- vagy intézmény-látogatás
	Terepfoglalkozás
	Erdei iskola

Tanterv

Az oktatási anyag tartalmát, elrendezését és feldolgozási módját tartalmazó koncepció. Magában foglalja az iskolai nevelés, oktatás, képzés célkitűzéseit, óraterveit, tananyagát, a tanulókkal szemben támasztott követelményeit, a tananyag feldolgozásának fontosabb módszereit és eszközeit iskolatípusokra, oktatási szakaszokra, életkorokra vagy évfolyamokra, hagyományosan tantárgyakra, újabban műveltségi területekre bontva.

Fő funkciói:

- az oktatási folyamat tervszerűségének és egységességének biztosítása;
- az iskolai munka oktatáspolitikai irányítása;
- az oktatás tartalma iránti igények, szükségletek tervezése;
- a gazdaság, a technika, a tudományok, a kultúra, a művészetek fejlődésének átgondolt érvényesítése;
- az általános és a szakképzés követelményeinek konkretizálása.

Tantervi időkeret és felosztása

A törvényekbe (pénzügyi és mentálhigiénés szempontokat összefüggésükben mérlegelve) foglalt tanulási idő pedagógiai céloknak megfelelő felosztása tantárgyak és évfolyamok szerint. Hagyományosan évi, illetve heti óraszám, újabban félévre vonatkozó összes óraszám szerepel, jelezvén, hogy didaktikailag elfogadottak az epochális megoldások (projekthetek, modulok, kurzusok stb.).

Tantárgy

A tanulók életkorának, befogadó- és teljesítőképességének megfelelően felépített ismeret- kör és tevékenységrendszer, amelyet a tudományok, művészetek műveltségi anyagából szakemberek választanak ki és állítanak össze pedagógiai és pszichológiai szempontok alapján. Vannak olyan tantárgyak, amelyek egy-egy tudomány- vagy művészeti ág anyagából válogatnak (pl. matematika, ének-zene), míg mások komplex módon szerveződnek, több terület ismeretanyagát és tevékenységrendszerét fogják össze (pl. földrajz, természetismeret, művészetek). A tantárgyakkal rendszeresen (legalább egy féléven át) szervezett keretek között (tanítási órákon) foglalkoznak a tanulók.

Tantervi tananyagtartalom

A tantervi tananyagtartalomnak általában két szintje van. Az első szinten található azok a tantervi tartalmak, melyek részletes felsorolás formájában megadják az adott terület, tantárgy legfontosabb adatait, témáit, témaköreit, fogalmait, képleteit, helyneveit, személyeit, műveit, nyelvtani szabályait stb. A második szinten található azok a tartalmak, amelyek több téma együttesét, csomópontja-t jelentik, összefüggésekre, kulcsfogalmakra helyezik a hangsúlyt, a kultúráközvetítés szempontjából fontosak. A legújabbban készülő tantervek erre a második szintre helyezik a tantervi tartalmakat.

Tanegység

Felsőoktatásban és felnőttképzésben, tanár-továbbképzésben a tantárgy vagy annak valamely nagyobb egysége (pl. a továbbképzés távoktatási blokkja).

Tanítási egység

A tanítási-tanulási folyamat alapegysége a köznevelési rendszerben (tulajdonképpen egy tanítási óra), aminek keretében valamely oktatási-képzési-nevelési cél egy tartalom (tananyag) feldolgozása által valósul meg.

Tanítási tervezet

A tanár egy adott tanítási órára vonatkozó pedagógiai, didaktikai, szak módszertani és szaktudományi gondolkodási folyamatának írásban rögzített részletes terve.

Tankönyvcsalád

1. Egy tantárgy egymásra épülő tankönyvei az egyes évfolyamokon.
2. Egy tantárgy egy évfolyamának egymásra épülő, egymást kiegészítő nyomtatott taneszközei (pl. tankönyv, munkafüzet, atlasz, digitális tankönyv, tudásmérő feladatlapok).
3. Szélesebb körű értelmezés: több tantárgy egy évfolyamának egymásra épülő taneszközei (pl. a természettudományos tantárgyak egységes metodikájú tankönyvei és munkafüzetei).

Tankönyvjegyzék

A köznevelési intézményekben az egyes tantárgyak tanulásához használható tankönyvek listája, amelyet minden tanévben összeállítanak (jelenleg a 17/2014. (III. 12.) EMMI rendelet a tankönyvvé, pedagógus-kézikönyvvé nyilvánítás, a tankönyvtámogatás, valamint az iskolai tankönyvellátás rendjéről alapján).

Tanmenet

Egy tantárgy adott évfolyamra és tanulócsoporthoz szóló oktatási és képzési terve, amit a tanár készít a tanév elején; tartalmazza a tantárgy tanításának főbb célkitűzéseit, követelményeit, a tananyag főbb elemeit (tények, fogalmak, folyamatok, összefüggések), az egyes tartalmi egységek feldolgozására szolgáló óraszámot és a felhasználandó eszközök listáját.

Tanulási ütemterv

A tanítási-tanulási folyamat naptári ütemezése. A köznevelési rendszerben a tanmenetben vagy a tematikus tervben testesül meg.

A továbbképzésekben az alábbi szerkezeti elemeket tartalmazza:

1. A továbbképzés kezdő és befejező időpontja
2. A feladat leadásának/beküldésének időpontja és módja
3. A vizsgák időpontja és helyszíne
4. A kétoldalú kommunikáció előre meghatározott időpontjai, a konzulens neve és elérhetősége
5. A kötelező és nem kötelező személyes megjelenést igénylő alkalmak időpontja, várható időtartama, helyszíne.

Tanulói tevékenység

Azon tevékenységek rendszere, amelyek során – tanítói, tanári irányítás, tanácsadás, ellenőrzés és értékelés mellett – a tanuló feldolgozza, elsajátítja a helyi tantervben meghatározott iskolai tananyaghoz rendelt (iskolában elsajátítható, elsajátítandó) követelményeket.

Társas és multikulturális készségek

21. századi életvezetési és karrierkészségek csoportja, amely magában foglalja az alábbiakat:

- megfelelő és eredményes együttműködés másokkal;
- a csapat kollektív tudásának használata a megfelelő esetben;
- a kulturális különbségek áthidalása, az eltérő nézőpontok felhasználása az innováció és a minőség növelése érdekében.

Teljesítmény és elszámoltathatóság

21. századi életvezetési és karrierkézségek csoportja, amely magában foglalja az alábbiakat:

- a minőségi munka időben való teljesítéséhez szükséges célok és magas színvonal meghatározása és megvalósítása;
- szorgalom és megfelelő munkaerkölcs (pl. pontosság és megbízhatóság).

Tematikus terv (tématerv)

Egy tantárgy valamely tartalmi, pedagógiai szakaszon belüli részterületére (a mai jogszabályok szerint legalább hat tanítási óra anyagára) vonatkozó megvalósítási terv.

Témanap, témahét

A tanítás-tanulás folyamatának egyik szervezeti módja, amikor az adott napon vagy héten az iskola (vagy bizonyos korcsoportok) minden tanulója ugyanazzal a témával foglalkozik a hagyományostól eltérő, a lehető legkomplexebb módon. Nem a megtanítandó tananyagot helyezi a középpontba, hanem a tanulói aktivitásra, közös élményre épülő tanulást.

Tudás

A megismerő folyamatok (tanulás) eredményeként a tudatban létrejövő pszichikus képződmények rendszere. Összetevői:

- deklaratív tudás – tényismeretek – „mit?”;
- procedurális tudás – az ismeretek manipulálást lehetővé tevő – „hogyan?”;
- szituatív tudás – a tudás alkalmazására vonatkozó – „hol?, mikor?”;
- az ismeretek forrására vonatkozó „kitől?” kérdések.

Vezetői készségek és felelősségvállalás

21. századi életvezetési és karrierkézségek csoportja, amely magában foglalja az alábbiakat:

- személyes és problémamegoldási készségek használata mások munkájának szervezéséhez;
- a társak erősségeinek felhasználása a közös cél eléréséért;
- integritás és etikus magatartás;
- felelős, a tágabb közösség érdekeit szem előtt tartó eljárásmód.

Vlog

Videoblog, videonapló, webtvé, olyan blog, ahol nem szöveges tartalom, hanem videók vannak.

Web 2.0

Olyan internetes szolgáltatások gyűjtőneve, amelyek elsősorban a közösségre épülnek, tehát a felhasználók egymással kommunikálva, együttműködve készítik a tartalmakat vagy megosztják egymással az információkat. A szerver gazdája csak a keretrendszert biztosítja, a tartalmakat a felhasználók töltik fel, osztják meg vagy véleményezik.

21. századi képességek

Azok a képességek, kompetenciák, amelyekkel rendelkeznie kell napjaink munkavállalójának. Egy részük alapképesség, melyek a mindennapi feladatok ellátásához szükségesek (írástudás, számolnitudás, tudományos, infokommunikációs technológiai, pénzügyi, kulturális és állampolgári alapismeretek). Másik csoportjuk által megközelíthetők a komplex kihívások (pl. kritikai gondolkodás, problémamegoldó készség, kreativitás, kommunikáció, együttműködés). A harmadik komponens a jellembeli kihívások rendszere, melyek birtokában alkalmazkodni tudunk a folyamatosan változó környezethez (pl. kíváncsiság, kezdeményezőkézség, kitartás, rugalmasság, vezetési készség, társadalmi-kulturális tudatosság).